

บทเรียนจากการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา เหตุร้ายเรียนปลาตายในคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา

รัตนศิริ พิมพ์ไทย

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ (สงขลา)

บทนำ

เหตุการณ์ปลาตายในคลองอุตะเถา ปี ๒๕๖๒ เกิดบริเวณหมู่ที่ ๒ ๕ และ ๗ ตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา สร้างความเสียหายให้แก่ผู้เลี้ยงปลาในกระชังมูลค่าสูงนับล้านบาท พื้นที่ดังกล่าวติดต่อกับตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีบริษัทเอกชนประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ริมคลองอุตะเถา

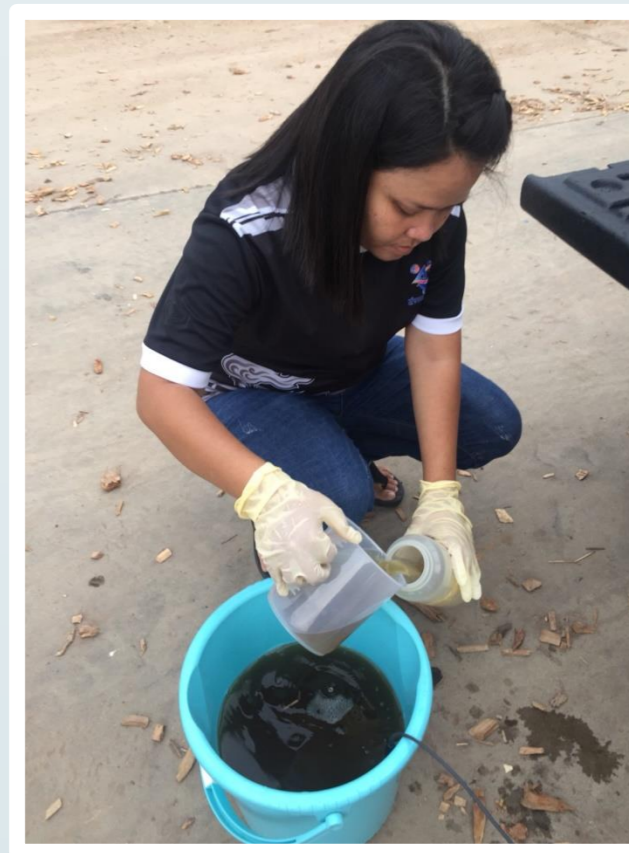
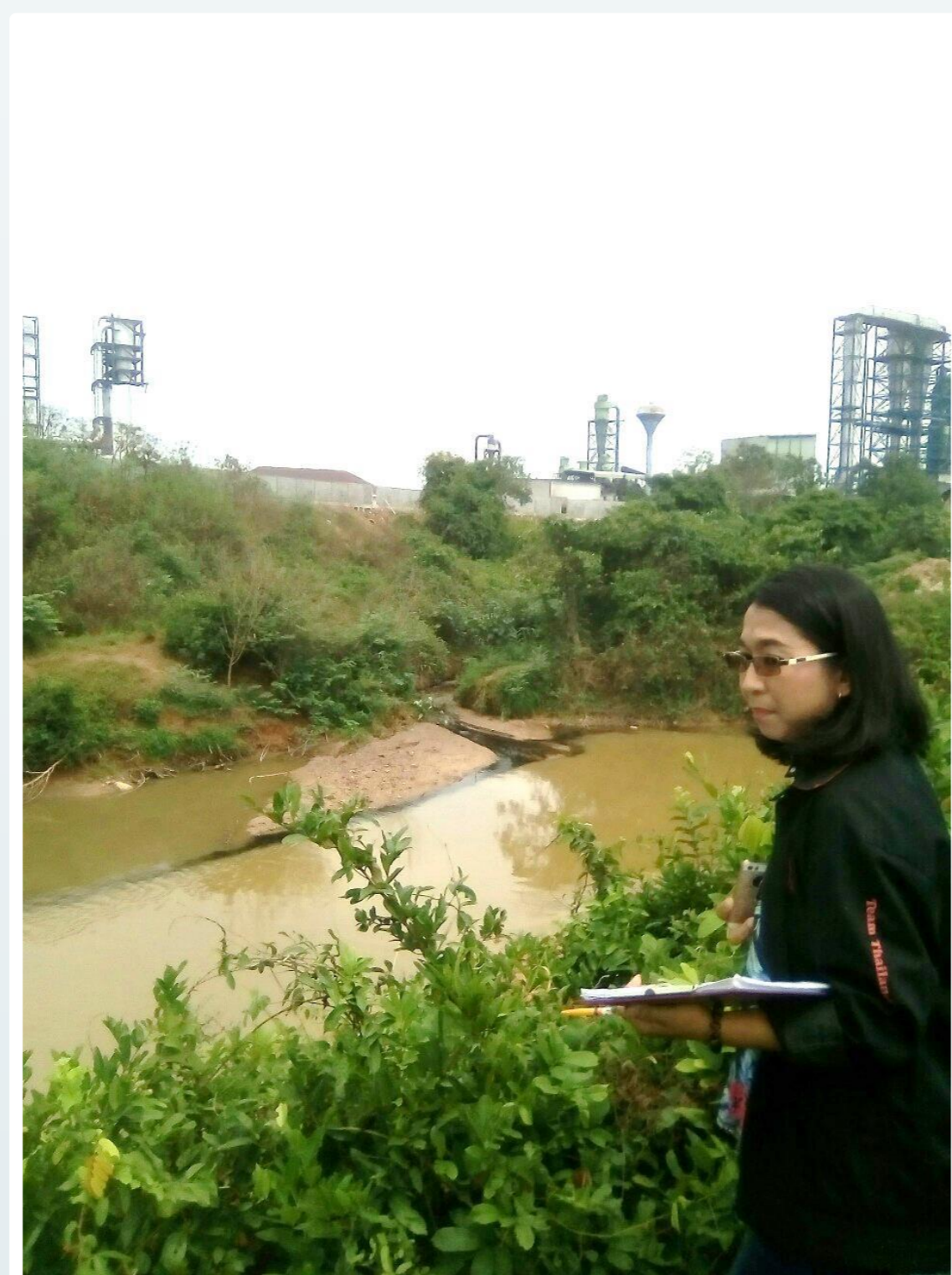
เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๒ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ โดยส่วนควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้รับแจ้งเหตุทางโทรศัพท์จากนายอำเภอคลองหอยโข่งว่า มีเหตุการณ์ปลาตายในคลองอุตะเถา บริเวณตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จึงได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ตรวจสอบคุณภาพน้ำภาคสนาม และเก็บตัวอย่างน้ำในคลองอุตะเถาบริเวณที่พบเหตุเพื่อส่งตรวจวิเคราะห์คุณภาพในห้องปฏิบัติการของสำนักงานฯ พร้อมทั้ง ได้สำรวจพื้นที่เหนือจุดที่ได้รับแจ้งเหตุปลาตาย และตรวจพบน้ำสีดำไหลจากบริเวณโรงงานของบริษัทเอกชนที่ตั้งริมคลองอุตะเถาในพื้นที่ตำบลพะตง จึงได้เข้าตรวจสอบการระบายน้ำทิ้งของบริษัทเอกชนดังกล่าว จำนวน ๔ แห่ง พร้อมทั้งเก็บตัวอย่างน้ำส่งตรวจวิเคราะห์คุณภาพทางห้องปฏิบัติการ

“ปลาในกระชังในคลองอุตะเถาตาย สาเหตุสำคัญเกิดจากปลาขาดออกซิเจน ซึ่งเป็นผลจากคุณภาพน้ำที่ไหลลงสู่คลองอุตะเถา และไหลต่อเนื่องผ่านจุดบริเวณน้ำที่เลี้ยงปลาในกระชัง” (สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา, ๒๕๖๒)

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่า ก่อนวันเกิดเหตุปลาตายในคลองอุตะเถา มีฝนตกหนักในพื้นที่หลังจากที่มีสภาวะฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน ทำให้น้ำท่วมขังและชะขยะความสกปรกจากบริเวณโรงงานของบริษัทเอกชนที่ตั้งริมคลองอุตะเถาในพื้นที่ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไหลลงรางระบายน้ำฝนที่ออกสู่ภายนอกของคลองอุตะเถา กอปรกับพื้นที่ตกหนักล้นบ่อห้วงน้ำฝนและบ่อรองรับน้ำทิ้งของบริษัทฯ มากเกินความสามารถในการรองรับและไหลล้นออกสู่ภายนอกของคลองอุตะเถาเช่นกัน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ เฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำคลองอุตะเถาอย่างต่อเนื่องจนคุณภาพน้ำกลับสู่สภาพเดิมและไม่พบปลาตายอีก ผลการปฏิบัติงานของสำนักงานฯ ในครั้งนี้เป็นข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องใช้ประกอบการพิจารณาแก้ไข้ปัญหาและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุดังกล่าว

การดำเนินงาน

การดำเนินงานของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ จากกรณีเหตุร้ายเรียนปลาตายในคลองอุตะเถา บริเวณตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา สรุปรายละเอียดดังภาพ

ผลการศึกษา

๑. ผลคุณภาพน้ำผิวดินในคลองอุตะเถา (วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๒) : จุดที่แจ้งเหตุปลาตาย และจุดที่พบน้ำสีดำบริเวณโรงงานของบริษัทเอกชน พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม และเสื่อมโทรมมาก ตามลำดับ

๒. ผลคุณภาพน้ำทิ้งของบริษัทเอกชนที่ตั้งริมคลองอุตะเถา

(๑) บริษัท (ก) ประกอบกิจการผลิตไม้เอ็มดีเอฟ มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบ Filter Press จำนวน ๑ ชุด โดยเก็บตัวอย่างน้ำ จำนวน ๑ จุด จากปลายรางระบายน้ำฝนขณะระบายออกสู่ภายนอก พบว่า มีค่าบีโอดี ค่าซีโอดี ค่าสารแขวนลอย และค่าฟอสฟอรัสเกิน เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

(๒) บริษัท (ข) ประกอบกิจการผลิตเคมีภัณฑ์ (ฟอร์มาลดีไฮด์ และฟอร์มาลดีไฮด์เรซิน) ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย มีบ่อห้วงน้ำฝน จำนวน ๑ ชุด โดยเก็บตัวอย่างน้ำ จำนวน ๑ จุด จากบ่อห้วงน้ำฝน ซึ่งผู้นำตรวจแจ้งว่ามีกลิ่นไหลล้นออกสู่ภายนอก เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๒ พบว่า มีค่าบีโอดี ค่าฟอสฟอรัสเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

(๓) บริษัท (ค) ประกอบกิจการผลิตไม้เอ็มดีเอฟ มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบตะกอนเร่งและบ่อเติมอากาศ จำนวน ๑ ชุด โดยเก็บตัวอย่างน้ำ จำนวน ๒ จุด คือ จุดที่ ๑ ปลายรางระบายน้ำฝนขณะระบายออกสู่ภายนอก พบว่า มีความเป็นกรดเป็นด่าง ค่าบีโอดี ค่าซีโอดี ค่าสารแขวนลอย ค่าน้ำมันและไขมัน เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ และจุดที่ ๒ บ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายขณะระบายออกสู่ภายนอก ซึ่งถือเป็นตัวอย่างน้ำทิ้งที่ระบายออกสู่ภายนอก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเก็บตัวอย่างจากปลายท่อระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอกได้ พบว่า มีค่าเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

(๔) บริษัท (ง) ประกอบกิจการผลิตจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานความร้อน ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่มีบ่อห้วงน้ำฝน จำนวน ๑ ชุด และมีระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อใช้ในกระบวนการผลิต จำนวน ๑ ชุด โดยเก็บตัวอย่างน้ำ จำนวน ๒ จุด คือ จุดที่ ๑ ปลายรางระบายน้ำจากบ่อห้วงน้ำฝนขณะระบายออกสู่ภายนอก พบว่า มีค่าเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และจุดที่ ๒ ปลายรางระบายน้ำจากบ่อตกตะกอนในระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตขณะระบายออกสู่ภายนอก พบว่า มีค่าบีโอดี ค่าสารแขวนลอย เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

๑. ผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำทิ้งที่ระบายออกสู่ภายนอกของบริษัทเอกชน ๔ แห่ง พบว่า มีค่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด

๒. ฟอร์มาลดีไฮด์จัดเป็นสารที่มีพิษปานกลางและมีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในสิ่งแวดล้อม โดยความเข้มข้นสูงสุดที่ปลาทนได้ (Maximum tolerance concentration) เท่ากับ ๖๐ มิลลิกรัมต่อลิตร (กรมควบคุมมลพิษ, ๒๕๔๑) โดยอาจเป็นไปได้ว่า น้ำที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอกชนในวันที่เกิดเหตุ อาจมีปริมาณฟอร์มาลดีไฮด์ที่สูงกว่านี้

๓. บริษัทฯ ที่ประกอบกิจการผลิตไม้เอ็มดีเอฟ มีการก่องไม้วัตถุดิบจำนวนมากบนลานเปิดโล่ง มีโอกาสที่ฝนตกชะขยะสกปรกลงสู่รางระบายน้ำและออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก โดยเมื่อเปรียบเทียบกับผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำ จำนวน ๒ ตัวอย่าง ของบริษัท (ค) พบว่า น้ำจากปลายรางระบายน้ำฝนมีจำนวนข้อมูลคุณภาพน้ำที่เกินเกณฑ์มาตรฐานมากกว่าน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสีย สะท้อนถึงการปนเปื้อนความสกปรกในปริมาณสูงลงสู่รางระบายน้ำฝน ซึ่งต้องมีมาตรการควบคุมดูแลและป้องกันที่ดียิ่งพอ

๔. เป็นบทเรียนและประสบการณ์ของบริษัทเอกชนในการทบทวนประสิทธิภาพของระบบรวบรวมน้ำทิ้งและระบบบำบัดน้ำเสีย ความสำคัญและประสิทธิภาพของบ่อกักเก็บน้ำฉุกเฉิน (Emergency Pond) ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำเสียสำรองในกรณีเกิดภาวะฉุกเฉินต่างๆ เก็บกักน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแต่ยังไม่ได้มาตรฐานน้ำทิ้งที่กำหนด หรือเป็นบ่อกักเก็บน้ำในกรณีบำรุงรักษาหรือขุดลอกตะกอนในบ่ออื่นๆ ตลอดจนการกำหนดมาตรการในการรับมือกับเหตุฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องจากภัยธรรมชาติ

กิตติกรรมประกาศ

การปฏิบัติงานในกรณีเหตุร้ายเรียนปลาตายในคลองอุตะเถา จังหวัดสงขลา ครั้งนี้ ดำเนินการอย่างลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์และการสนับสนุนอย่างดียิ่งของคุณหลายท่าน ทั้งคณะเจ้าหน้าที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ หัวหน้าส่วนราชการในท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอำนวยความสะดวกและการชี้แนะแนวทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงานจาก นายธนัญชัย วรณสุข ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ และนางสาวกมลทิรา อูมมนต์ ผู้อำนวยการส่วนควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงขอขอบคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

เอกสารวิชาการ ประจำปี ๒๕๖๒

เอกสารอ้างอิง

๑. กองจัดการมลพิษและกากของเสีย กรมควบคุมมลพิษ. (๒๕๖๑). ฟอร์มาลดีไฮด์ (Formaldehyde). สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒, จาก <http://infofile.pcd.go.th>
๒. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖. (๒๕๖๑). รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ปี ๒๕๖๑. สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒, จาก http://www.reo16.mme.go.th/reo16/files/com_download/2018-05/20180508_moukhtx.pdf
๓. สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา. (๒๕๖๒). รายงานผลสืบเนื่องการติดตามน้ำที่พื้นที่หมู่ที่ ๒ ๕ และ ๗ ตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา. สงขลา